

5. Bradley Wendell W. *Lawyers and Fidelity to Law*. Princeton: Princeton University Press, 2010, p. 6.
6. Council on Social Work Education. (2008). *Education policy and accreditation standards (EPAS)*. In: <http://www.cswe.org/NR/rdonlyres/2A81732E-1776-4175-AC42-5974E96BE66/0/2008EducationalPolicyandAccreditationStandards.pdf>. (accesat: 20.07.2020).
7. Congress E. P. *Social work values and ethics: Identifying and resolving professional dilemmas*. Belmont, CA. Wadsworth Group/Thompson Learning, 1999.
8. Radu Damaschin. *Avocatura – câteva provocări de natură etică*. 7 august, 2018. În: <https://revistacariere.ro/antreprenor/legal/avocatura-cateva-provocari-de-natura-etica/> (accesat: 02.08.2020).
9. Exemplu de dilemă etică. Ești singura în mașină și conduci într-o noapte furtunoasă; când treci pe lângă o stație de autobuz, vezi 3 persoane așteptând autobuzul: 1. O bătrânică bolnavă care pare pe moarte. 2. Un vechi prieten care ți-a salvat viața. 3. Iubitul ideal pe care așteptai de o viață să îl întâlnești. Pe care l-ai lua în mașină, dacă ar exista posibilitatea ca lângă șofer să stea un singur pasager? Gândește-te bine înainte să continui...Aceasta este o problemă etică/morală care a fost folosită ca parte a unui interviu pentru o slujbă într-o Casă de avocatură. Poți să iei bătrâna, întrucât ea e pe moarte; sau poți să îl alegi pe vechiul tău prieten care ti-a salvat viața, și astfel să te revanșezi. Și totuși, șansa de a găsi partenerul ideal s-ar putea să nu ti se mai ofere. Răspunsul candidatului care a obținut slujba a fost: „I-aș da cheile de la mașina prietenului meu să o ducă pe bătrână la spital, și așa aștepta autobuzul alături de partenerul ideal”.

ANALIZA CATEGORIEI JURIDICE A SECURITĂȚII ȘI SĂNĂTĂȚII ÎN MUNCĂ ÎN CADRUL SPAȚIULUI ȘTIINȚIFIC MODERN

Boris Sosna, dr. în drept, prof. univ.

Emil Nasirli, doctorand

Universitatea de Stat din Comrat, Comrat, R. Moldova

sosnaboris@mail.ru

azerbaycanim_jurnal@mail.ru

ANALYSIS OF THE LEGAL CATEGORY OF SAFETY AND HEALTH IN WORK WITHIN THE MODERN SCIENTIFIC AREA

The authors of the presented communication come with an analysis of the legal category of occupational safety and health, within the modern scientific space, having the specialized literature in Romania, a member state of the European community, the Russian Federation and the Republic of Moldova. And, as a result, a new more similar definition of the notion of occupational safety and health is proposed (occupational safety).

În Republica Moldova, la capitolul drepturilor salariaților unul din principiile de bază este asigurarea securității și sănătății în muncă, principiu prevăzut prin art. 43 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova [1], care prevede că „salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice”, principiu care se află într-o legătură strânsă cu alt drept constituțional consfințit la art.24 alin.(1) din Constituție, și anume dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, drept care este garantat de stat.

Este evident că deși din noțiunea de protecție a muncii, respectiv securitate și sănătate în muncă, se referă doar la activitatea umană în cadrul specific al relațiilor de muncă, totuși ea are, ca finalitate generală apărarea persoanei, ca subiect al acestei activități.

La ziua de azi, observăm, că chiar dacă progresele științifico-tehnice au determinat, într-o mare măsură, ameliorarea situației în domeniul securității și sănătății în muncă („protecția muncii”), societatea se confruntă în continuare cu creșterea numărului accidentelor de muncă și al bolilor profesionale, din care motiv considerăm necesară și oportună analiza doctrinară a definițiilor și tratărilor noțiunilor date.

Inițial, însă vom menționa că din punct de vedere istoric, primele reglementări în domeniul protecției muncii, aplicate pe teritoriul actualei Republici Moldova, sunt considerate, cele care au fost cele adoptate de autoritatea legislativă a României și care au obținut forță juridică pe teritoriul Basarabiei din data de 27 martie 1918 (ca rezultat al proclamării Unirii cu România). Astfel, în perioada anilor 1918-1940, în spațiul dintre Prut și Nistru erau aplicabile următoarele acte normative referitoare la unele aspecte de securitate și sănătate în muncă: Legea sanitară din 1874; Regulamentul industriilor insalubre din 1894; Legea pentru repausul în zilele de duminică și sărbători din 1897; Legea privind munca femeilor și minorilor în industrie și exploatarea miniere din 1906; Legea privind ajutoarele de boală și lehozie din 1923; Legea privind munca minorilor și femeilor din 1928; Legea privind accidentele de muncă din 1934 [2].

După analiza actelor normative citate, putem face următoarele constatări și aprecieri: a) Legea sanitară din 1874 constituie un progres față de legislația anterioară, „introducând o nouă concepție modernă și punând mare accent pe igienă”; b) Legea privind accidentele de muncă din 1934 poate fi considerată ca „actul de naștere” al instituției protecției muncii pentru România, respectiv, Republica Moldova, în accepțiunea modernă a termenului.

În literatura juridică s-a expus punctul de vedere ce urmează a fi menționat [3], ce evidențiază că aceste reglementări adoptate în favoarea muncitorilor au fost strâns legate de avântul mișcării sindicale, care urmărirea, în primul rând, îmbunătățirea condițiilor de muncă, reglementarea muncii femeilor și a copiilor, a muncii de noapte și a asigurărilor sociale.

Protecția muncii în Republica Moldova, în calitate de institut juridic distinct și domeniu de intervenție a statului a existat și în perioada sovietică (socialistă), perioadă în care, legislația muncii [4], prevedea un capitol aparte, ce ținea de *protecția muncii*, și anume art.148-167.

După proclamarea independenței la 27 august 1991, în procesul de ajustare a legislației Republicii Moldova la noile cerințe a societății la capitolul protecția muncii, prin Codul muncii al Republicii Moldova [5], care inițial, conținea norme analogice celor existente anterior, din perioada sovietică, și anume Titlul IX, art.222-244.

Actualmente, drept rezultat al multiplelor intervenții legislative [6], prevederile Codului Muncii indicate supra, au suferit mai multe, modificări, care în esență se reduc la aceea, că statul în încercarea de a acorda o atenție mult mai sporită și calitativă a subiectului protecției muncii, a redefinit acest institut juridic cu formula "*securitatea și sănătatea în muncă*", limitându-se a reglementa în codul muncii, prevederi cu caracter general (art.222-225). Însă, întru evitarea paralelismelor, în baza normei de trimitere de la art.224, se statuează că "*organizarea securității și sănătății în muncă se efectuează în conformitate cu Legea securității și sănătății în muncă* [7], lege organică, prin care se reglementează raporturile juridice ce țin de instituirea de măsuri privind asigurarea securității și sănătății lucrătorilor la locul de muncă.

Potrivit art. 1 din legea enunțată, noțiunea de *securitate și sănătate în muncă (siguranță ocupațională)* semnifică – ansamblu de activități având ca scop asigurarea celor mai bune condiții de lucru, apărarea vieții, sănătății, integrității fizice și psihice a lucrătorilor.

În continuare vom face o analiză a definițiilor și tratărilor ale noțiunilor de „securitate și sănătate în muncă” și „protecție a muncii” consacrate în literatura de specialitate a României, Federației Ruse și, respectiv, Republicii Moldova.

Astfel, în opinia doctrinarului român Alexandru Țiclea, [8, p.319] „securitatea și sănătatea în muncă, instituție a dreptului muncii, este un ansamblu unitar de norme juridice imperative care au ca obiect reglementarea relațiilor sociale ce se formează cu privire la organizarea multilaterală, desfășurarea și controlul proceselor de muncă, în scopul asigurării condițiilor optime, la nivelul științei și tehnicii moderne, pentru apărarea vieții, integrității corporale și sănătății tuturor participanților în

acest proces, prevenirea accidentelor de muncă și a îmbolnăvirilor profesionale”.

Autorii Valer Dorneanu și Gheorghe Bădică, [9, p.283] afirmă că „*într-o accepțiune largă, protecția muncii constituie o componentă importantă a protecției sociale*”. În susținerea acestei afirmații, acești doctrinari români invocă prevederile art. 38 alin. (2) din Constituția României care, după ce consacră dreptul salariaților la protecție socială, precizează că măsurile de protecție privesc, în primul rând, securitatea și igiena muncii.

Doctrinarul român Tiberiu Constantin Medeanu, [10, p.7] evidențiază mai multe sensuri ale sintagmei „protecția muncii”. Astfel, „protecția muncii cuprinde ansamblul măsurilor și activităților instituționalizate, care reglementează relațiile sociale în legătură cu organizarea, conducerea și desfășurarea procesului de muncă în condiții de securitate și igienă, în scopul prevenirii accidentelor și a îmbolnăvirilor profesionale”. Totodată autorul citat explică că „în accepțiune extensivă, această noțiune include toate activitățile care vizează îmbunătățirea condițiilor de muncă, iar în sens restrâns se referă numai la măsurile tehnico-operative de protecție a vieții și integrității fizice a salariaților sau a altor persoane care participă la activități în cadrul instituționalizat”. Astfel, acesta, concluzionează că lexemul „protecția muncii”, în accepțiunea sa juridică, „cuprinde totalitatea normelor de drept referitoare la obligațiile celor care concep, organizează sau conduc procesul de muncă și a celor care desfășoară efectiv diverse activități, în scopul realizării măsurilor tehnice necesare pentru apărarea vieții și integrității corporale” [10, p.8].

Este apreciabilă tratarea multiaspectuală a termenului „protecția muncii”, fiind foarte importantă delimitarea corpului de norme juridice ce formează instituția protecției muncii, precum și diferențierea grupului de relații de protecție a muncii în ansamblul relațiilor sociale, supuse reglementării juridice, pentru realizarea principalei finalități: corecta calificare a relațiilor drept raporturi juridice de protecție a muncii și aplicarea ulterioară a normelor corespunzătoare, din cadrul instituției de protecție a muncii.

Un alt autor român, Ovidiu Ținca, după o amplă analiză a noțiunii de protecție a muncii, a expus sensul acesteia astfel încât, „protecția muncii cuprinde ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile sociale stabilite între cei care organizează, conduc sau controlează munca și organele administrației de stat pe de o parte, cât și acea parte a raporturilor juridice de muncă care privesc asigurarea celor mai bune condiții în desfășurarea procesului de muncă având ca scop protejarea sănătății și vieții participanților la procesul de muncă, prin prevenirea accidentelor de muncă sau a îmbolnăvirilor profesionale” [11,p.13].

Iar în opinia autorilor Dorneanu V., Bădică Gh., „securitatea și sănătatea în muncă (protecția muncii) constituie un ansamblu de activități instituționalizate având ca scop asigurarea celor mai bune condiții în desfășurarea procesului de muncă, apărarea vieții, integrității corporale și sănătății salariaților prin aplicarea unui sistem unitar de măsuri și reguli tuturor participanților la procesul de muncă” [12, p.319].

Din definiția supusă analizei concludem faptul că autorii menționați au realizat o tratare doar sub aspect sociologic al termenului de securitate a muncii, eludând includerea componentei juridice în respectiva definiție. Tot din definiția respectivă rezultă că autorii citați pun semnul egalității între conceptul de „securitate și sănătate în muncă” și noțiunea de „protecție a muncii”.

Doctrinarul Nicolae Voiculescu, pentru definirea termenului de protecție a muncii, face referire la art. 1 al Legii României nr. 90/1996 „Cu privire la protecția muncii” (abrogată – n.n.), afirmând că „conform art. 1 al Legii nr. 90/1996, protecția muncii constituie un ansamblu de activități instituționalizate având ca scop asigurarea celor mai bune condiții în desfășurarea procesului de muncă, apărarea vieții, integrității corporale și sănătății salariaților și a altor persoane participante la procesul de muncă. Ele se constituie într-un sistem unitar de măsuri și reguli aplicabile tuturor participanților la procesul de muncă” [13, p.206].

Literatura de specialitate din Federația Rusă operează cu noțiunea de „protecția muncii”, respectiv, îi oferă noi conotații și atribute. De exemplu, doctrinarul rus Chiseleov I. (И.Я. Киселев) analizează protecția muncii în calitate de instituție a dreptului muncii, „reprezentând un ansamblu de norme juridice, care formează baza legală pentru păstrarea vieții și sănătății lucrătorilor în procesul activității de muncă, și cuprinzând 2 subinstituții: regulile aferente tehnicii de securitate și normele de igienă în sectorul de producție care, cumulativ, sunt destinate să protejeze adecvat lucrătorii contra acțiunii nocive și periculoase a factorilor de producție” [14, p.289].

O definiție de ansamblu ne oferă și cercetătoarea A.B. Panina (А.Б. Панина), care menționează, că prin „protecția muncii” se înțelege un sistem de păstrare a vieții și sănătății salariaților în procesul activității de muncă, care include activități juridice, social-economice, organizațional-tehnice, sanitaro-igienice, profilactice, de reabilitare și altele”. În același timp, autorul rus O.V. Smirnov (О.В. Смирнов) atribuie acestui termen un sens strict juridic, menționând că „protecția muncii, ca instituție a dreptului muncii, este o totalitate de norme, îndreptate spre asigurarea condițiilor de muncă, inofensive pentru viața și sănătatea salariaților” [15, p.312].

În opinia lui K.N. Gusov (К.Н. Гусов) și V.N. Tolkunova (В.Н. Толкунова), protecția muncii reprezintă „un sistem de norme juridice și mijloace de asigurare a securității vieții și sănătății salariaților în procesul activității lor de muncă, inclusiv și de norme juridice ce reglementează însănoșirea și îmbunătățirea condițiilor de muncă” [16, p.210,213].

Autoarea L.A. Sîrovatskaia (Л.А. Сыроватская), a subliniat că „prin protecția muncii, în sens larg, trebuie să înțelegem întreaga ramură de drept al muncii, or toate normele acesteia sunt destinate apărării intereselor tuturor salariaților”. În sens restrîns, protecția muncii este privită de L.A. Sîrovatskaia ca „o instituție a dreptului muncii care cuprinde normele juridice, destinate nemijlocit pentru asigurarea condițiilor de muncă, inofensive pentru viața și sănătatea salariaților. Ea cuprinde următoarele categorii de norme (subinstituții): regulile privind tehnica securității și de igienă; normele speciale de protecție a muncii, aplicabile persoanelor care activează în condiții grele, nocive și periculoase; normele de protecție a muncii femeilor, minorilor și a persoanelor cu capacitate de muncă redusă; normele care reglementează activitatea organelor de supraveghere de stat și a celor de control obștesc, cît și normele care stabilesc răspunderea pentru încălcarea legislației de protecție a muncii; normele care reglementează planificarea și organizarea activității de protecție a muncii” [17, p.206].

Dicționarul de drept al muncii, în redacția doctrinarului rus Iu.P. Orlovski (Ю.П. Орловский), reiterează definiția legală a noțiunii de „protecție a muncii”: „sistem de asigurare a securității și sănătății salariaților în procesul activității de muncă, care include măsuri juridice, social-economice, organizatorico-tehnice, sanitaro-igienice, profilactice, de reabilitare și alte măsuri” [18, p.674].

În literatura de specialitate din Republica Moldova desemenea au fost exprimate diferite opinii asupra conținutului sintagmelor „protecția muncii” și „securitatea muncii”. Astfel, autorii Teodor Negru și Cătălina Scorțescu expun, că „în calitatea sa de instituție complexă a dreptului muncii, protecția muncii constituie o totalitate de norme ale diferitor instituții ale acestei ramuri de drept care stabilesc un sistem de măsuri social-economice, tehnice, sanitaro-igienice, juridice, în scopul asigurării securității și sănătății în muncă. Nucleul acestei instituții îl constituie art. 43 din Constituția R. Moldova, normele Titlului IX din Codul muncii și ale Legii securității și sănătății în muncă” [19, p.188]. Totuși, potrivit unei alte interpretări mai recente, oferite de către doctrinarii Romandaș Nicolae și Boișteanu Eduard – „protecția muncii reprezintă un sistem de măsuri și reguli obligatorii pentru toți participanții la procesul de muncă, urmărindu-se aplicarea criteriilor ergonomice pentru îmbunătățirea condițiilor

de muncă și pentru reducerea efortului fizic, precum și măsuri adecvate pentru munca femeilor și a tinerilor” [20, p.219].

Însă, în una dintre lucrările sale mai vechi, doctrinarul Nicolai Roman-daș, fiind influențat de doctrina rusă, atribuie noțiunii de „protecție a muncii” o conotație mai largă, definind-o drept „un sistem de asigurare a securității și vieții angajatului în procesul activității social-economice, tehnico-organizatorice, sanitaro-igienice, de întremare a sănătății, etc”. Totodată, ca instituție de drept, „protecția muncii reprezintă o totalitate de norme juridice menite să asigure condițiile de muncă nepericuloase pentru viața și sănătatea lucrătorului și să reglementeze relațiile referitor la securitatea și igiena muncii” [21, p.325].

În concluzia celor prezentate se întrevede că securitatea și sănătatea în muncă (siguranță ocupațională) poate fi definită ca fiind o instituție a dreptului muncii, cuprinzând ansamblul normelor juridice, cu un caracter preponderent imperativ, care reglementează relațiile sociale de asigurare a celor mai bune condiții de lucru, întru apărarea vieții, sănătății, integrității fizice și psihice a lucrătorilor.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994 //Monitorul Oficial 1, 12.08.1994, Republicat: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.78/140 din 29.03.2016.
2. Vieriu E. Reglementarea securității și sănătății în muncă atât în dreptul intern cât și internațional. În: Administrarea publică, nr. 1/2013, p. 40.
3. Țiclea Al., Popescu A., Tufan C. ș.a. Dreptul muncii. București: Rosetti, 2004, p. 604.
4. Codul Muncii al RSSM (Republicii Moldova), adoptat la 25.05.73.Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului R.S.S. Moldovenești, 1973, nr.5, art.46; cu modificările și completările ulterioare. Abrogat din 01.10.2003.
5. Codul Muncii al Republicii Moldova nr.154-XV din 28.03.2003, Monitorul Oficial 159-162/648 din 29.07.2003, cu modificările și completările ulterioare.
6. A se vedea, în special: Titlul IX în redacția Legii nr.254 din 09.12.2011, în vigoare 03.02.2012; Titlul IX modificat prin Legea nr.107-XVI din 16.05.2008, în vigoare 20.06.2008; Titlul IX modificat prin Legea nr.60-XVI din 21.03.2008, în vigoare 01.07.2008; Titlul IX modificat prin Legea nr.280-XVI din 14.12.2007, în vigoare 30.05.2008; Titlul IX modificat prin Legea nr.8-XVI din 09.02.2006, în vigoare 02.06.2006; Titlul IX modificat prin Legea nr.60-XVI din 21.03.2008, în vigoare 01.07.2008; Titlul IX modificat prin Legea nr.28-XV din 13.02.2004, în vigoare 05.03.2004.
7. Legea securității și sănătății în muncă nr.186-XVI din 10.07.2008, Monitorul Oficial 143-144/587 din 05.08.2008, cu modificările și completările ulterioare, în vigoare din 01.01.2009.
8. Țiclea Alexandru ș.a. Dreptul muncii. București: Rosetti, 2004.
9. Dorneanu V., Bădică Gh. Dreptul muncii. București: Lumina Lex, 2002.
10. Medeanu T. Accidente de muncă. București: Lumina Lex, 1998. p. 7.

11. Ținca O. Normele juridice de protecție a muncii. București: Lumina Lex, 2002.
12. Dorneanu V., Bădică Gh. Dreptul muncii. București: Lumina Lex, 2002.
13. Voiculescu N. Dreptul muncii. Reglementări interne și comunitare. București: Rosetti, 2003.
14. Киселев И.Я. Трудовое право России и зарубежных стран: учебник. Москва: Эксмо, 2006.
15. Панина А. Трудовое право. Москва: Дело, 2000.
16. Гусов К.Н., Толкунова В.Н. Трудовое право России. Москва: Проспект, 2003.
17. Сыроватская Л. А. Трудовое право. Москва: Юристъ, 2001.
18. Орловский Ю.П. Словарь по трудовому праву. Москва: БЕК, 1998, р. 315; Комментарий к Трудовому кодексу Российской Федерации. Под ред. проф. Ю.П. Орловского. – Москва, 2002.
19. Negru T., Scorțescu C. Dreptul muncii. Partea generală. Chișinău: ULIM, 2004.
20. Romandaș N., Boișteanu E. Dreptul muncii. Manual. Chișinău: Reclama, 2007.
21. Romandaș N. Dreptul muncii. Chișinău: Reclama, 1997.

ПРИРОДА СОЗНАНИЯ В КОНЦЕПТЕ ХОЛИСТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ

Татьяна Дегтяренко, докт. мед. наук, профессор

Владислав Коджебаш, канд. с.-х. наук, доцент

Кафедра биологии и охраны здоровья, Южноукраинский национальный педагогический университет имени К.Д. Ушинского, Одесса, Украина

korj_@ukr.net

THE NATURE OF CONSCIOUSNESS IN THE HOLISTIC PARADIGM CONCEPT

The holistic paradigm not only corresponds to modern ideas about the nature of human thinking, and also is the key to the discovery in the near future of fundamentally new postulates regarding to the nature of human thinking, intelligence and consciousness. Since the individual's brain software will depend on what he sees and what he will not see perceiving the realities of the around world, the ability to metaprogramming will significantly affect the conscious worldview and lead to the understanding that namely such creative work of our consciousness will form us and our worldview, world outlook and world understanding.

Концептуальной основой современной науки стала холистическая парадигма, которая предполагает синтез знаний о природе Человека, накопленный в различных областях, и ее суть состоит в интерпретации этих знаний с позиций интегративной антропологии и междисциплинарного подхода.